

**Protokoll fört vid kommunstyrelsens råd för
funktionshinderfrågors sammanträde måndagen
den 24 oktober 2016**

Tidpunkt:

Kl. 15.00

Plats:

Stora Kollegiesalen, Stockholms stadshus

Närvarande:

Se bilaga

Justerat den 31 oktober 2016

Lena Huss (HSO/ÅSS)
Vice ordförande

Salar Rashid (S)

§ 1 Sammanträdets öppnande

Beslut

Vice ordförande Lena Huss (HSO/ÅSS) hälsar alla välkomna och förklarar sammanträdet öppnat.

§ 2 Närvarande

Presentation

Beslut

Se bilaga 1.

§ 3 Adjungerad

Beslut

Anna Quarnström adjungeras till dagens sammanträde.

§ 4 Godkännande av föredragningslista

Beslut

Föredragningslistan godkänns.

§ 5 Val av protokollsjusterare och tid för justering av protokollet

Beslut

Vice ordförande Lena Huss (HSO/ÅSS) och Salar Rashid (S) utses att justera protokollet. Protokollet justeras den 31 oktober 2016.

§ 6 Information från Stockholms stads funktionshinderombudsman

Funktionshinderombudsmannen Pia Ehnhage informerar rådet om följande frågor.

Pia Ehnhage kommer att skicka en sammanställning av de delar i majoritetens budgetförslag 2017 som enligt hennes uppfattning rymmer funktionshinderaspekter.

Det kommer att tydliggöras i anvisningarna till stadens budget 2017 att nuvarande Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016 ska tillämpas även fortsatt och aktiviteter planeras, i avvaktan på att en ny reviderad version är klar. Ett förslag till projektplan för revideringen av programmet har tagits fram. Referensgruppen och arbetsgruppen kommer att bjudas in till möten efter styrgruppens första sammanträde, mest troligt under andra halvan av november. Det är stadsdirektören som utser styrgruppen. Tidsplanen för revideringsarbetet flyttas fram något på grund av att arbetet kommer igång senare än planerat. Under tiden fortsätter förberedelserna av översynen, bland annat med hänsyn till vad som kom fram vid workshopen för kommunstyrelsens funktionshindersråd den 28 september 2016.

Pia Ehnhage gav en lägesrapport från arbetet med S:t Julianpriset 2016. Prisutdelningen och ceremonin äger rum lördag den 3 december kl. 13-16 i Kulturhuset. Den 14 november kl. 13-17 har rådet, i egenskap av jury för S:t Julianpriset, ett extra sammanträde för att utse vilka tre verksamheter som ska nomineras i varje kategori samt vinnare i dessa. Se även <http://www.stockholm.se/FamiljOmsorg/funktionsnedsattning/St-Julianpriset/>.

Stadens tre ombudsmän (barn-, funktionshinder- och äldreombudsmannen) har inlett ett samarbete kring sina kommande årsrapporter. Syftet är att hitta en gemensam form för dessa, men också att fånga beröringspunkter.

Myndigheten för delaktighet (MFD) anordnar en delaktighetsdag den 1 december 2016 för funktionshinderorganisationer och myndigheter samt politiker och tjänstemän i kommunerna. Syftet

med dagen är att ge en bild av läget inom funktionshinderområdet, att utbyta erfarenheter och inspirera till fortsatt arbete. Pia Ehnhage skickar inbjudan till rådet.

Den 2 december 2016 träffar funktionshinderombudsmannen och tjänstemän från trafikkontoret och exploateringskontoret representanter från Göteborgs stad för att diskutera ett storstadssamarbete kring tillgänglighetsfrågor. Initiativtagare är Göteborgs stad. Om det blir ett fortsatt samarbete är tanken att även bjuda i Malmö stad.

§ 7

Besök av äldre- och personalborgarrådet Clara Lindblom

Äldre- och personalborgarrådet Clara Lindblom informerar om följande frågor.

Hemtjänstverksamheten i tre stadsdelsförvaltningar har som piloter provat rambeslut i biståndsbedömningen, vilket innebär att brukaren tillsammans med personal planerar insatsen.

Handlingsplan för socialsekreterare för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare i Stockholms stad. Arbetet är ett samarbete mellan socialförvaltningen, äldreförvaltningen och PAS. Planen fokuserar på att minska personalomsättning och sjukskrivningar samt behålla erfaren personal. Planen ska implementeras i samtliga stadsdelsnämnder.

Inventering och kompetenshöjning av personal inom socialtjänsten.

§ 8**Svar på remiss**

Förslag till program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020

Dnr 155-1324/2016

Beslut

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor beslutar att rådet inarbetar ytterligare förslag och förtydliganden i det förslag till svar som presenterades vid sammanträdet. Remissvaret redovisas i bilaga 2 till protokollet.

§ 9**Anmälningssärenden****Beslut**

Handlingarna enligt kallelsen anmäls till Rådet.

§ 10**Yttranden över ärenden från kommunstyrelsens sammanträden**

Inga yttranden föreligger.

§ 11 Övriga frågor

Inga övriga frågor föreligger.

§ 12**Sammanträdet avslutas**

Vice ordförande Lena Huss (HSO/ÅSS) förklarar sammanträdet avslutat kl. 16:35.

Vid protokollet

Maria Leffler

**Närvaro vid kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors sammanträde
måndagen den 24 oktober 2016**

			Närvaro	Tjänstgörande ersättare
Ordförande	MP	Erik Malm	-	
1:e vice ordf.	Opol	Lena Huss	X	
Ledamöter	S	Rana Carlstedt	X	
	S	Salar Rashid	X	
	Fi	Vakant	-	
	V	Sven-Erik Arnehed	X	
	M	Naémi Karlsson	X	
	M	Ole-Jörgen Persson	-	
	KD	Ewa-Marie Ås	X	
	Opol	Anna Quarnström	X	
	Opol	Lillemor Högselius	X	
	Opol	Håkan Jarmar	X	
	Opol	Nils Duwähl	-	
	Opol	Lars Persson	X	
	Opol	Ellinor Baurne	X	
	Opol	Britt Marie Färm	X	
Ersättare	Opol	Ola Lundström	-	
	Opol	Amir Amirrazi	-	
	Opol	Viviann Emanuelsson	-	
	Opol	Jan Delvert	X	

Dessutom närvarar Stockholms stads funktionshinderombudsman Pia Ehnage, äldre- och personalborgarrådet Clara Lindblom och rådets sekreterare Maria Leffler.

ANGÅENDE FÖRSLAG TILL STOCKHOLMS STADS PROGRAM MOT VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK 2017-2020

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor har tagit del av remissen. Ärendet uppmärksammar en rad angelägna frågeställningar och områden.

Rådet anser att det är mycket positivt att staden aktivt lyfter frågan om våld i nära relationer och lägger fram konkreta förslag till åtgärder på olika nivåer. Våld i nära relationer är inte bara ett socialt problem. Det leder även till ohälsa – psykisk liksom somatisk – och kan få exempelvis ekonomiska konsekvenser för den som är utsatt. Även andra personer, såsom barn och övriga närstående, liksom våldsutövaren själv, påverkas negativt på olika sätt.

Rådet för funktionshinderfrågor vill särskilt lyfta fram funktionshindersperspektivet. I inledningen nämns prioriterade grupper och fokusområden, exempelvis hedersrelaterat våld samt HBTQ-personer. Personer med funktionsnedsättning omnämns dock inte, trots att det är väl känt att denna grupp är utsatt för våld eller hot om våld i betydligt högre utsträckning än genomsnittet av befolkningen.

I stadens rapport Trygghet i Stockholm år 2014, som baseras på stadens trygghetsmätning, fanns inte variabeln funktionsnedsättning redovisad. HSO Stockholms stad begärde därför en särskild redovisning för variabeln funktionsnedsättning, vilken staden sammanställde. I likhet med den tidigare mätningen framkom att personer med funktionsnedsättning känner större oro för att bli utsatta för misshandel, hot, rån och trakasserier jämfört med befolkningen i övrigt. För män och kvinnor med funktionsnedsättning är det dubbelt så många (4 procent mot 2 procent) som varit utsatta för våld i nära relationer. För kvinnor med funktionsnedsättning ser det än mer alarmerande ut. 5,3 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning jämfört med 2,1 procent av kvinnorna i övrigt, uppger att de varit utsatta för våld i nära relationer.

I funktionshindersombudsmannens årsrapport 2015 står bl.a. följande om Trygghetsmätningen:

I likhet med den tidigare mätningen framkom att personer med funktionsnedsättning uppger att de känner större oro för att bli utsatta för misshandel, hot, rån och trakasserier jämfört med befolkningen övrigt. Personer med funktionsnedsättning har även blivit mer utsatta för brott i jämförelse med övrig befolkning. Misshandel av personer med funktionsnedsättning förekom i samma utsträckning som hos övriga medborgare i staden som helhet, men det fanns variationer mellan stadsdelarna. Enligt polisen har både antalet brott och rån mot äldre/personer med funktionsnedsättning ökat sedan 2011 i Stockholms län.

Rådet noterar att man i förslaget på flera håll särskilt lyfter fram personer med någon form av funktionsnedsättning, vilket givetvis är positivt. Vi anser dock med hänvisning till Trygghet i Stockholm år 2014, att denna grupp borde vara prioriterad och särskilt omnämnas redan i inledningen. Även äldre borde utgöra en särskild och explicit noterad målgrupp.

I ärendet återfinns definitioner av centrala begrepp. Det är utmärkt att texten på ett tydligt sätt markerar att våldet kan ta sig många olika uttryck. Det ligger nära till hands att förknippa våld i nära relationer till endast aktivt våld, liksom att betona det fysiska våldet. Men våld innebär allt som skadar, smärtar, skrämmer eller kränker offret. Det kan – utöver direkta fysiska eller psykiska övergrepp - även handla om materiella och ekonomiska faktorer, eller om passiva övergrepp såsom försummelse eller att förhindra att den utsatta personen får vitala

behov tillgodosedda. Endast vetskapen om att våldet kan komma att upprepas, är en form av psykiskt våld i sig.

Rådet noterar även att staden avser att arbeta preventivt på olika nivåer; primär-, sekundär- respektive tertiärpreventivt. Det handlar om upplysning och attitydförändringar för att förebygga våldshandlingar, om insatser när våldet redan ägt rum, liksom om stöd till bearbetning av trauman etcetera. Även den som är vållande kan behöva insatser i syfte att förebygga att våldet upprepas på kortare eller längre sikt.

I det preventiva arbetet måste fler personer erbjudas ökad kunskap om ämnet. Om fler personer får ökad kompetens finns anledning att tro att fler kommer att upptäcka signaler om våld i nära relationer. Man bör dock komma ihåg att denna typ av anmälning eller misstänksamhet kan inverka på en persons rätt till familj- och privatliv och inskränka en persons grundläggande rättigheter till integritet. Det är därför viktigt att denna typ av frågeställningar finns reglerad och kompletterad med interna riktlinjer, så att den som har misstankar, utan att bryta någon form av sekretess, kan få stöttning att hantera situationen utan att man inskränker oskyldiga människors rättigheter mer än nödvändigt.

Våld mot personer med funktionsnedsättning är ofta direkt eller indirekt riktat mot själva funktionsnedsättningen. Utövaren "slår där det gör mest ont". Vidare är den som har en funktionsnedsättning ofta i en extra känslig beroendesituation gentemot den som utövar våldet och det kan därför vara svårare för dessa individer att komma loss från sin situation. Våldet kan därmed komma att pågå över längre tid, då den utsatte ofta har ett mycket litet nätverk och möjligheter att själv söka stöd och hjälp. En ytterligare faktor som kan påverka den enskildes uppfattning/medvetenhet om våld i någon form förekommer, är personliga förutsättningar att uppfatta detta, eller om man sedan tidig barndom eller under lång tid varit särbehandlad och utsatt för kränkande behandling.

Vi konstaterar även att definitionen av närstående enligt remissen skulle kunna inkludera personal som jobbar med personer med funktionsnedsättningar, då den som är brukare har en beroendeställning till denna. Det bör förtydligas om vad som gäller för situationer där en person i beroendeställning utsätts för våld eller hot om våld. Vart ska den enskilde eller annan personal vända sig om de se ser missförhållanden?

I rapporten framhålls att mörkertalet är betydande då det gäller våld i nära relationer. Det är sannolikt att andelen fall som uppmärksammas, anmäls eller blir föremål för insatser, är ännu lägre då det gäller våld och övergrepp mot personer med funktionsnedsättning.

En anledning till att särskilt lyfta de funktionsnedsatta såsom grupp i detta sammanhang, är att en del, då främst personer med vissa former av psykiska funktionsnedsättningar alternativt kommunikationssvårigheter orsakade av t ex en språkstörning, har svårare att förmedla vad som hänt och ibland har svårt att få adekvat stöd av sin omgivning och/eller hos rättsväsendet¹. Personer med funktionsnedsättning har alltså även när de själva anmäler brott svårare att få stöd.

Vi vill också särskilt påtala vikten av könsneutrala formuleringar vad gäller problembilden. Det är viktigt för att brottsoffer som inte passar in i någon mall ska känna sig onödigt ifrågasatt.

---

¹ Se tex <http://www.brottsoffermyndigheten.se/nyheter/samre-rattstrygghet-for-barn-med-funktionsnedsattning>

Äldre är en grupp som lätt glöms bort då man talar om våld i nära relationer. Äldre är, liksom personer med någon form av funktionsnedsättning, inte sällan i ett starkt beroendeförhållande till våldsutövaren. Det kan handla om närstående personer men även om exempelvis personer som skall utföra vård eller stödinsatser.

Den som har blivit utsatt för våld kan behöva någon form av tillfälligt eller mer långvarigt skyddat boende. Rådet vill betona att sådana boenden skall vara tillgängliga för alla personer med någon form av funktionsnedsättning.

Slutligen vill vi peka på att i Stadens budget för 2016 står bl a att utsattheten för våld i nära relationer för personer med funktionsnedsättning behöver uppmärksammas tydligare.

Med hänvisning till ovanstående och till den diskussion som fördes vid rådets sammankomst 2016-10-24, vill vi sammanfattningsvis framföra följande:

- Med hänvisning till stadens rapport "Trygghet i Stockholm år 2014", borde gruppen personer med funktionsnedsättning vara prioriterad och särskilt omnämnas redan i inledningen. Även äldre borde utgöra en särskild och explicit noterad målgrupp.
- Redan i samband med nyanställning och introduktion på arbetsplatser, liksom vid olika fortbildnings- och informationsinsatser skall funktionshindrades särskilda utsatthet uppmärksammas
- Alla personalgrupper ska informeras om hur man tidigt kan upptäcka om våld förekommer och vikten av att uppmärksamma detta, med respekt för den personliga integriteten.
- Funktionshindrade utgör, som ovan påvisats, en särskilt utsatt grupp när det gäller våld i nära relationer (inkl. beroendeförhållanden till olika personalgrupper). Vi anser därför att våld mot personer med funktionsnedsättning – i likhet med vad som föreslås vad gäller hedersrelaterat våld - skall redovisas i ett särskilt avsnitt.

För kommunstyrelsens funktionshinderråd

Lena Huss
tf ordförande

Anna Quarnström
ledamot

Jan Delvert
ledamot